

Uttalande av Svenska kyrkans biskopsmöte den 8 oktober 2020

Biskopens roll och person symboliserar kallelsen till enhet - både för församlingar, stift, Svenska kyrkans helhet och som en del i den världsvida gemenskapen. En biskop vigs inte bara till biskop för ett stift utan för Kristi kyrka.

I det ljuset framstår den uppkomna situationen i Härnösands stift som djupt smärtsam och ytterst problematisk. Den är smärtsam på ett personligt och mänskligt plan för de inblandade, inte minst för vår kollega biskop Eva Nordung Byström. Den är problematisk för hela Svenska kyrkan – både när det gäller gestaltandet av enheten i Kristus och det gemensamma ansvarstagandet för att den grundläggande uppgiften ska utföras så att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas.

Vi är medvetna om att det kan uppkomma situationer där samarbetet mellan stiftsstyrelse och biskop brister. Alla som är valda med förtroende kan också mista förtroendet. Oavsett vilken lösning den akuta krisen i Härnösands stift får har det på ett principiellt plan blivit tydligt att vi i framtiden behöver en annan ordning för att kunna hantera en liknande situation väl.

Konflikten synliggör ett antal principiella frågor om biskopsämbetets identitet och plats i Svenska kyrkan. Dessa frågor kräver förnyad och djupare reflektion. Våra gemensamma kunskaper och insikter behövs i omsorg såväl om enskilda som om Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Biskopsämbetet i Svenska kyrkan står på fast *ekumenisk, läromässig* och *demokratisk* grund.

I Borgåöverenskommelsen § 42 står: ”Guds gåvors mångfald kräver samordning, så att de kan berika hela kyrkan och dess enhet. Denna mångfald och mängden av uppgifter i tjänandet kräver ett samordnande ämbete. ... Episkopé (tillsyn) är ett hela kyrkans behov och att den trofast utövas i evangeliets ljus är av grundläggande betydelse för kyrkans liv.”

Ur läromässigt perspektiv är biskopsämbetet självklart för en episkopal kyrkas självförståelse och själva grunden för stiftens existens. Historiskt sett gäller: Utan biskop inget stift – biskopen föregår stiftet. När kyrkan växte fram skapades inte först en regional uppdelning som sedan fick en högste tjänsteman. En biskop vigdes, och kring biskopen samlades den lokala kyrkan. Kräkulan symboliserar biskopens herde- och ledaruppdrag – ett uppdrag som är en helhet och är relevant för stiftet i alla dess dimensioner.

Biskopsuppdraget, enhetens ämbete, bygger broar mellan olika roller, funktioner och tjänster i kyrkan. Det blir tydligt i hur biskopar utses och tas emot. En biskop väljs av lika delar förtroendevalda och präster/diakoner i församlingar, liksom av domkapitel och stiftsstyrelse. Biskopsvalet bekräftas av kyrkostyrelsen och hon eller han vigs av ärkebiskopen, tas emot i stiftet av domprosten och anställs av stiftsstyrelsen.

Biskopsrollen är således också integrerad med Svenska kyrkans demokratiska uppbyggnad. En biskop är vald med förtroende av båda ansvarslinjerna och biskopens mandat vilar i ett nät av bejakelser från olika instanser. På det viset markeras att biskopen representerar stiftet i dess helhet och stiftet står samlat runt sin biskop.

Sett i detta ekumeniska, läromässiga och demokratiska sammanhang utgör själva anställningsförhållandet bara en liten och begränsad del av biskopens mandat. Ur arbetsrättslig synvinkel är anställningen givetvis avgörande, men utifrån kyrkans ordning är den endast en del i en större helhet. Stiftsstyrelsen bär inte anställningsansvaret ensam, annat än i formell mening. Om så vore fallet skulle en stiftsstyrelse kunna vägra att anställa en nyvigd biskop.

Utifrån Svenska kyrkans självförståelse borde alltså en biskop inte kunna avsättas genom ett ensidigt beslut av en kyrklig nivå eller av en ansvarslinje. Om en stiftsstyrelse ändå säger upp en biskop kan detta vara arbetsrättsligt korrekt, men det står i konflikt med ecklesiologiska och demokratiska principer som hör till Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. I detta hänseende är en översyn av vår kyrkoordning nödvändig.

Kyrkoordningen räknar med ett dubbelt ansvarsutkrävande: vigningslinjen inför domkapitlet respektive ansvarsnämnden för biskopar och förtroendevaldalinjen inför väljarna. Ansvarsutkrävandet för arbetsgivarlinjen är däremot inte teologiskt bearbetat. Händelseutvecklingen i Härnösands stift synliggör att kyrkoordningen inte förutsett att arbetslagstiftningen skulle kunna få som konsekvens att läromässiga och demokratiska principer sätts ur spel.

Efter relationsförändringen år 2000 är stiftsstyrelsen, där biskopen är ordförande, också biskopens arbetsgivare - en ordning som enligt vår mening hittills fungerat väl. Dock, om en stiftsstyrelse, i enlighet med gällande arbetsrätt, önskar avsluta en biskops anställning uppstår problem. Dessa kan sammanfattas i tre frågor:

- Hur relaterar ett sådant beslut till Svenska kyrkans självförståelse som en episkopal kyrka? (där biskopen representerar stiftet i dess helhet)
- Hur relaterar ett sådant beslut till Svenska kyrkans självförståelse som en demokratisk kyrka? (där anställningen de facto avgjorts vid valurnorna och inte vid stiftsstyrelsens bord?)
- Är det rimligt att biskopens anställningsförhållande möjliggör ett åsidosättande av Svenska kyrkans förståelse av biskopsuppdraget?

I nuläget hamnar ett antal för vår kyrka grundläggande principer i konflikt med varandra. Det är uppenbart att alla goda krafter nu behöver samverka för att utarbeta en långsiktigt hållbar ordning för biskopens anställning som harmonierar med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära och som överensstämmer med vår kyrkas teologiska och demokratiska ordningar för gemensamt ansvarstagande.